

POSTANOWIENIE

Dnia 26 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku W. K., Ł. M., Z. K., K. K. i R. K.
przy uczestnictwie S. K., D. Z., K. K., E. K. i W. K.
o częściowy dział spadku po W. K. i podział majątku dorobkowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 czerwca 2014 r.,
skargi kasacyjnej uczestników S. K. i W. K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 27 grudnia 2011 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w Ł. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 kwietnia 2011 r. i ustalił, że w skład majątku wspólnego spadkodawcy W. K. (zmarłego 11 sierpnia 1997 r.) i uczestniczki postępowania S. K. wchodzi wierzytelność z tytułu nakładów dokonanych przez małżonków na nieruchomości należącą wyłącznie do uczestniczki S. K. w wysokości 155700 zł, oraz że w skład spadku po W. K. wchodzi udział w ½ części w tej wierzytelności w kwocie 77850 zł, a także bliżej opisane nieruchomości o łącznej wartości 92100 zł (pkt I). Dokonał podziału

majątku wspólnego oraz działu spadku w ten m. in. sposób, że przyznał na wyłączną własność wnioskodawcy R. K. prawo własności bliżej opisanych nieruchomości o łącznej wartości 85500 zł, a uczestnikowi W. K. bliżej opisaną nieruchomość o wartości 6600 zł, a także powyższą wierzytelność w kwocie 77850 zł.(pkt II)

Skarga kasacyjna uczestników S. K. i W. K. od postanowienia Sądu Okręgowego – oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 201, 686, 689 k.p.c., art. 117, 118, 211, 1038 k.c., art. 31, 45 k.r. i op., i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący przede wszystkim zarzucili, że z naruszeniem art. 686 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał, iż zgłoszone w postępowaniu o dział spadku roszczenie wnioskodawców o zwrot nakładów na nieruchomość skarżącej S. K., która nie wchodzi w skład spadku, podlegał rozpoznaniu w tym postępowaniu. W przepisie tym, który zawiera katalog spraw rozpoznawanych w postępowaniu działowym, nie wymieniono takiego roszczenia. Katalog ten jest zaś wyczerpujący i nie może być w drodze wykładni rozszerzany.

Zgłaszając powyższy zarzut skarżący pomijają, że art. 689 k.p.c. dopuszcza połączenie w jednym postępowaniu działu spadku i zniesienia współwłasności lub podziału majątku wspólnego (art. 689 k.p.c. w związku z art. 567 § 3 k.p.c.) w wypadku, gdy cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie. Jeżeli wspólność małżeńska ustała przez śmierć jednego z małżonków, jak w sprawie, do podziału majątku wspólnego właściwy jest sąd spadku (art. 566 *in fine* k.p.c.). Wnioskodawcy w jednym wniosku obok działu spadku i zniesienia współwłasności żądali także podziału majątku, który był objęty wspólnością ustawową jako majątek wspólny spadkobiercy i jego małżonki S. K. Na takie połączenie wniosków, jak wskazano, zezwala art. 689 k.p.c.

Sądowy dział spadku, uregulowany w art. 680 - 689 k.p.c. powinien obejmować cały spadek (art. 1038 § 1 zdanie pierwsze k.c.), przy czym, jedynie aktywa spadku, a nie długi spadkowe. Do aktywów spadku należą więc

wierzytelności, których nie można pominąć przy ustalaniu składu spadku (art. 684 k.p.c.). W skład spadku wchodzi więc roszczenie o zwrot nakładów dokonanych przez małżonków z majątku wspólnego w czasie trwania wspólności ustawowej na nieruchomości, która nie wchodzi w skład spadku.

Sąd Okręgowy przyjął, że po śmierci W. K. i ustania tym samym ustawowej wspólności majątkowej przypadająca nań część wierzytelności z tytułu poniesionych nakładów z majątku wspólnego na nieruchomość należącą wyłącznie do skarżącej S. K. (wzniesienie budynku) weszła w skład spadku po nim i jako prawo majątkowe przeszła na jego spadkobierców (art. 922 § 1 k.c.), w częściach ułamkowych (art. 1035 k.c.). Orzeczenie, że spadkobiercom W. K. przysługuje połowa wierzytelności z tytułu nakładów dokonanych przez małżonków na nieruchomość należącą wyłącznie do uczestniczki S. K. nie jest rozstrzygnięciem bezprzedmiotowym. Przeciwnie, takie orzeczenie ustala definitywnie, że owa połowa wierzytelności wchodzi w skład spadku.

Niemniej jednak, włączenie wierzytelności do masy spadkowej powinno być w zasadzie uprzedzone co najmniej poważnym uprawdopodobnieniem, że jest ona ściągalna. Nieruchomość na którą poczyniono nakłady z majątku wspólnego małżonków K. została zbyta przez skarżącą S. K. Zbycie zaś przez małżonka nieruchomości z nakładami z majątku wspólnego po ustaniu wspólności ustawowej nie wywołuje przejścia *ex lege* tego zobowiązania na nabywcę. Innymi słowy, wynikające z art. 45 § 1 k.r. i op. roszczenie o zwrot nakładów z majątku wspólnego na nieruchomość stanowiącą majątek osobisty drugiego z małżonków ma charakter czysto obligacyjny, a zatem w ustalonych okolicznościach faktycznych zobowiązaną do ich zwrotu jest skarżąca S. K. Sąd Okręgowy nie poczynił ustaleń w zakresie jej możliwości płatniczych, a tym samym prawdopodobieństwa, że przyznana skarżącemu W. K. wierzytelność jest ściągalna.

Poza tym, niepodobna przyjąć, jak to uczynił Sąd Okręgowy przyznając skarżącemu W. K. omawianą wierzytelność, że wartość tej wierzytelności odpowiada kwocie wierzytelności pomimo istotnych wątpliwości co do jej ściągalności Sąd dokonując działu spadku stosuje odpowiednio, zgodnie z art. 688 k.p.c., przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a zatem rozważa sposób podziału masy spadkowej z uwzględnieniem art. 211 k.c. i art. 212 § 2 k.c. tak w

odniesieniu do całej masy jak i jej poszczególnych składników. Powinien w miarę możliwości tak dokonać działu gdy chodzi o wierzytelności, aby każdemu ze spadkobierców przyznać odpowiednią ilość wierzytelności tej samej natury, jakości i wartości. Jeżeli, jak w sprawie, w skład masy spadkowej wchodzi roszczenie o zwrot nakładów dokonanych przez małżonków na nieruchomości, która nie wchodzi w skład spadku, a żaden ze spadkobierców nie wyraża zgody na przyznanie mu tej wierzytelności w całości sąd dokonuje działu w ten sposób, że każdemu z nich przyznaje ułamkową część tej wierzytelności, która odpowiada jego udziałowi w spadku.

Na koniec trzeba zauważyć, iż Sąd Okręgowy przyznał skarżącemu W. K. część wierzytelności przysługującej skarżącej S. K. jako spadkobiercy W. K., a więc wierzytelność jaką S. K. ma sama w stosunku do siebie.

Skoro skuteczne okazały się zarzuty skargi kasacyjnej odnoszące się do rozstrzygnięcia o omawianej wierzytelności, zaskarżone postanowienie nie mogło się ostać. Z tych przyczyn orzeczono, jak w postanowieniu.